

DIZERTAČNÁ SKÚŠKA

Študijný odbor: ASTRONÓMIA 4.1.7

Spoločná odborová komisia určí podľa zamerania doktoranda ako predmet skúšky jeden z nižšie uvedených predmetov

Okruhy z predmetu **NEBESKÁ MECHANIKA**

1. Problém dvoch telies

Pohybové rovnice. Integrály pohybu. Zákony zachovania.

2. Keplerove zákony

3. Keplerova rovnica

Anomálie. Tvary Keplerovej rovnice pre eliptickú a hyperbolickú dráhu. Metódy riešenia Keplerovej rovnice.

4. Elementy dráhy

Definícia. Súvis s integračnými konštantami problému dvoch telies. Rýchlosť telesa na Keplerovskej dráhe. Oskulačné elementy. Vlastné elementy (rodín asteroidov). Stredné elementy (meteorických rojov).

5. Reštringovaný problém troch telies

Pohybové rovnice. Hillove plochy. Krivky nulovej rýchlosti. Lagrangeove libračné body. Tisserandovo kritérium.

6. Problém N telies

Pohybové rovnice. Integrály pohybu. Zákony zachovania. Riešiteľnosť.

7. Poruchy dráh

Výklad pojmu „poruchový problém“. Poruchová funkcia. Pohybové rovnice problému N telies napísané pomocou poruchovej funkcie.

8. Lagrangeove rovnice

Formulácia variačného problému. Lagrangeove zátvorky, čo vyjadrujú Lagrangeove rovnice. Prečo sa vyjadrujú v Gaussovom tvare.

DOPORUČENÁ LITERATÚRA

- Brouwer, D., Clemence, J.: Methods of Celestial Mechanics. Academic Press, New York, 1964.
- Boccaletti D., Pucacco G.: Theory of orbits - 1. Integrable Systems and Non-perturbative Methods. Springer, Berlin, 2001.
- Boccaletti D., Pucacco G.: Theory of orbits - 2. Perturbative and Geometrical Methods. Springer, Berlin, 2002.

Okruhy z predmetu **MEDZIPLANETÁRNA HMOTA**

1. Objavy a teórie vzniku asteroidov

História objavov, pomenovania planétok, fotografické metódy objavovania planétok - Wolfova a Metcalfova. Teórie vzniku asteroidov.

2. Typy dráh planétok

Štatistika dráh, komensurability, rodiny planétok. Planétky na zvláštnych dráhach: typy Amor, Apollo, Aten, Trojana, Hidalgo, Kentaury.

3. Astrometria a fotometria asteroidov

Základné ciele a metódy astrometrie (vizuálne, fotografické a CCD). Jasnosti asteroidov - zdanlivá, absolútna hviezdna veľkosť. Štandardné polia, vplyv fázového uhla na jasnosť asteroidov.

4. Hmotnosti a rozmery asteroidov

Určovanie hmotností, hmotnosti a hustoty najväčších asteroidov, celková hmotnosť sústavy. Určovanie priemerov - metódy: interferometria, zákryty planétok Mesiacom, radar, priame určovanie priemerov pomocou zákrytov hviezd planétkami, meranie in situ.

5. Rotácia a zloženie asteroidov

Vplyv tvaru/albeda, rotačné doby, amplitúdy, farebné indexy. Typy asteroidov podľa albeda. Taxonomické typy. Relatívne zastúpenie rôznych typov v závislosti od heliocentrickej vzdialenosti.

6. NEA

Evolúcia dráh jednotlivých populácií medziplanetárnej hmoty. Potenciálne nebezpečné asteroid. Ich kolízie so Zemou. Programy Spacewatch, Spaceguard a pod.

7. Objavy komét a teórie ich vzniku

Objavy komét, predbežné a definitívne označenie. Štatistika kometárnych dráh. Efemeridy komét. Teorie vzniku komét.

8. Oortov oblak a ďalšie zásobárne komét

Objav Oortovho oblaku. Vývoj dráh. Pôvodný a súčasný pohľad na Oortov oblak. Transneptúnovský pás (plutína a ďalšie rezonancie, kjobewany). Rozptýlený disk. Vzťah zásobární komét ku vzniku Slnčnej sústavy.

9. Jasnosti komét a ich fyzikálny vývoj

Zdanlivá a absolútna jasnosť. Zmeny jasnosti - geometrické, krátkodobé (výbuchy a zjasnenia) a sekulárne. Fyzikálny vývoj komét.

10. Fotometria a spektroskopia komy

Charakteristika kometárneho spektra. Špecifiká fotoelektrickej a CCD fotometrie komét. Hlavné kometárne emisie a ich materské molekuly.

11. Jadro

Chemické zloženie, štruktúra, albedo a polomer. Straty hmoty a negravitačné sily. Kométy vo veľkých vzdialenostiach od Slnka. Rozpady komét.

12. Chvosty komét a ich dynamika

Prachové chvosty. Dynamika častíc vo chvostoch (synchrony a syndynamy). Protichvost. Ľadové halo. Uvoľňovanie častíc z jadra. Iónové chvosty. Vzťah ku slnečnému vetru. Štruktúry v plazmových chvostoch. Sodíkový chvost. Vodíkové halo.

13. Prúdy meteoroidov

Vznik a vývoj prúdov. Ich materské telesá. Formovanie sporadického pozadia.

14. Pozorovacie metódy meteorickej astronómie

Vizuálne, fotografické, teleskopické, televízne, spektroskopické, radarové a kozmické.

15. Časové variácie pozorovaných frekvencií meteorov

Denná a ročná variácia počtu sporadických meteorov a ich príčiny. Aktivita meteorických rojov. Meteorické dažde.

16. Hlavné meteorické roje

Základné charakteristiky hlavných meteorických rojov. Radiant meteorického roja a metódy výpočtu teoretických radiantov.

17. Rozdelenie podľa veľkosti a hustota meteoroidov

Jasnosti meteorov. Zastúpenie podľa veľkosti a hmotnosti v sporadickom pozadí, v mladých a starších rojoch. Hustoty meteoroidov. Tok meteorického materiálu dopadajúceho na Zem.

18. Dráhové parametre meteoroidov

Charakteristické elementy dráh meteoroidov a ich určenie. Rýchlosti meteoroidov -mimoatmosférická, geocentrická, heliocentrická.

19. Prelet meteoroidu ovzduším

Meteorická zóna. Prelet meteoroidu ovzduším - vyparovanie, brzdenie, žiarenie, ionizácia. Meteorické stopy, ich tvorba a disipácia.

20. Základné rovnice fyziky meteorov

21. Klasifikácia meteoritov

Klasifikácia meteoritov a ich zloženie. Významné náleziská meteoritov. Slovenské meteority.

22. Pôvod meteoritov

Určovanie vekov. Pôvod. Odlíšenie meteoritov od pozemských hornín. Meteorické krátery.

23. Vzájomné vzťahy medzi jednotlivými populáciami medziplanetárnej hmoty

Vzťah komét a asteroidov. Kométy v záverečných štádiách vývoja. Vzťah asteroidov, komét a meteorických prúdov. Možné zdroje a zber primitívneho materiálu. Cosmic Dust Program.

DOPORUČENÁ LITERATÚRA

- Binzel, R.P., Gehrels, T., Matthews, M.S.: Asteroids II. Univ. Arizona Press, Tucson, 1989.
- Krishna Swamy, K.S.: Physics of comets. World Scientific Publ. Co., Singapore, 1986.
- Fenández, J.A., Rickman, H.: Periodic comets. Univ. Rep., Montevideo, 1991.

- Ceplecha, Z., Borovička, J., Elford, W.G., Revelle, D.O., Hawks, R.L., Porubčan, V., Šimek, M.: Meteor Phenomena and Bodies. Space Science Reviews 84, 1998, 327-471.
- McKinley, D.W.R.: Meteor Science and Engineering. McGraw Hill Co., New York, 1961.
- Murad, E., Williams, I.P.: Meteors in the Earth Atmosphere. Cambridge Univ. Press, 2002.
- Heide, F., Wlotzka, F.: Meteorites. Springer, Berlin, 1995.

U špecialistu na určitú vednú oblasť (slnečná fyzika, medziplanetárna hmota, premenné hviezdy) sa navyše požadujú vedomosti zo zvolenej oblasti v rozsahu prehľadových referátov na medzinárodných konferenciách za 5 predchádzajúcich rokov.